

dr hab. Marek Fiałkowski OFMConv
kierownik Katedry Teologii Pastoralnej KUL
Sekcja Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL

Recenzja rozprawy doktorskiej

ks. mgr. lic. Jarosława Góreckiego pt. *Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej narzędziem nowej ewangelizacji. Studium pastoralne* (Legnica 2023 ss. 236), napisanej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu pod kierunkiem ks. dr. hab. Bogusława Drożdża, prof. PWT na seminarium z Nowej Ewangelizacji.

Podjęte po Soborze Watykańskim II, a szczególnie przez Jana Pawła II zagadnienie nowej ewangelizacji stało się okazją do ponownego przemyślenia przez Kościół swojej tożsamości i misji. Stawia ono bowiem pytanie o wierność Chrystusowi i umiejętność odczytania współczesnych znaków czasu. Pobudza także chrześcijan do poznania i zrozumienia procesów dokonujących się w świecie, do którego Chrystus wciąż posyła swoich uczniów, jako głosicieli i świadków Dobrej Nowiny. Nowa ewangelizacja jest aktualizacją misyjnego powołania Kościoła w obecnych czasach – co tak mocno wybrzmiewa w nauczaniu papieża Franciszka – posłanego zarówno do tych, którzy nie znają Chrystusa, jak i ochrzczonych, którzy utracili swoją chrześcijańską tożsamość.

W dziele nowej ewangelizacji nie chodzi o głoszenie jakiejś nowej Ewangelii, a jedynie o nowe metody, zapał i entuzjazm. Misję tę Kościół musi prowadzić w nowy sposób, bo ludzie współcześni są inni, panuje odmienna kultura i nowa mentalność. Stawia to przed Kościołem postulat przełamania bierności i powielania stereotypów oraz takiego pojmowania duszpasterstwa, które jest przekonane, że wystarczy tak postępować, jak się dotychczas postępowało, a sukces i tak nadejdzie. Takim celem odnowy i przystosowania Kościoła do współczesnych warunków służą między innymi synody, znane nie tylko z historii Kościoła, ale także zwoływane i realizowane w naszych czasach.

W powyższą tematykę wpisuje się recenzowana praca podejmująca kwestie nowej ewangelizacji w kontekście Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej (2007-2012). Jej Autor, co nie jest bez znaczenia, jest nie tylko prezbiterem wspomnianej diecezji, ale był także zaangażowany w prace wspomnianego synodu.

1. Problematyka i struktura pracy doktorskiej

Praca ks. J. Góreckiego liczy 236 stron. Autor podzielił ją na 4 rozdziały, które zostały poprzedzone *Wykazem skrótów* (s. 5-7) i *Wstępem* (s. 9-17). Po rozdziałach umieszczono *Zakończenie* (s. 209-212) i *Bibliografię* (s. 213- 236).

We *Wstępie*, po krótkim wprowadzeniu, Autor szczegółowo opisuje cel rozprawy (s. 9), a następnie przystępuje do omówienia dwóch kluczowych dla pracy terminów: „synod” i „nowa ewangelizacja”. Więcej miejsca zostało poświęcone drugiemu terminowi, co zapewne jest podyktowane treścią pierwszego rozdziału, który dotyczy instytucji synodu diecezjalnego. Należy także odnotować krótkie omówienie terminu „narzędzie” (s. 140), które Autor rozumie jako sposób oddziaływania w celu zyskania pewnej „doskonałości sprawczej” (s. 14). Kolejnym elementem wstępu jest uzasadnienie wyboru tematu, który jak czytamy „nie doczekał się pogłębionego studium”, które ukazałoby znaczenie dla duszpasterstwa zakończonego w 2012 r. Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej (s. 14). Opisano także metodę wykorzystaną w rozprawie, która w pewnym sensie została zasygnalizowana w tytule rozprawy (*Studium pastoralne*). Autor zaznacza, że będzie wykorzystywał charakterystyczną dla teologii pastoralnej metodę: trzyetapowy paradygmat analizy teologii pastoralnej. Przed omówieniem problematyki poszczególnych rozdziałów pracy zamieszczono prezentację wykorzystanych w rozprawie źródeł, spośród których wyróżnione zostały dokumenty Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej, zebrane w dwóch tomach oraz inne materiały znajdujące się w archiwum wspomnianego synodu. Nie bez znaczenia jest także wspomniany już udział Autora w pracach synodu, co można w pewnym sensie potraktować jako obserwację uczestniczącą.

Pierwszy rozdział recenzowanej rozprawy poświęcono instytucji synodu diecezjalnego w Kościele. Znajdziemy w nim rozważania dotyczące synodu diecezjalnego w Kościele powszechnym, jego historię i założenia. W drugim paragrafie ukazano posoborowy model synodu diecezjalnego po Soborze Watykańskim II, który w pewnym sensie otworzył nowe możliwości przed instytucją synodów. Ostatni paragraf pierwszego rozdziału dotyczy organizacji i przebiegiem Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej.

Kolejne rozdziały uporządkowane zostały według trzech podstawowych funkcji Kościoła: nauczycielskiej, uświęcającej i pasterskiej. I tak drugi rozdział podejmuje kwestie związane z funkcją nauczycielską Kościoła. Znalazły się w nim rozważania o rodzinie chrześcijańskiej jako pierwszej szkole wiary, parafii jako ośrodka rozwoju wiary oraz diecezjalnych zadaniach ewangelizacyjnych.

W rozdziale trzecim, podejmującym zagadnienia związane z funkcją uświęcającą, omówiono najpierw modlitwę w rodzinie, traktowaną jako podstawę życia duchowego. Następnie ukazano liturgię w parafii jako miejsce, w którym można rozwijać i pogłębiać życie chrześcijańskie. Na koniec tego rozdziału omówiono uświęcającą misję Kościoła partykularnego.

Ostatnim rozdział poświęcony funkcji pasterskiej zawiera prezentację rodziny chrześcijańskiej zbudowanej na fundamencie sakramentu małżeństwa. Następnie znajdziemy tutaj omówienie parafii, jako wspólnoty, w której wierzący może doświadczyć miłości międzyludzkiej. W trzecim paragrafie czwartego rozdziału zostały ukazane diecezjalne działania apostołskie.

2. Ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej

Recenzowana rozprawa doktorska dotyczy interesującego problemu synodu diecezjalnego jako narzędzia nowej ewangelizacji. Autor pisze we *Wstępie*, że „opracowanie podejmuje próbę oceny podjętego kilka lat temu dzieła odnowy Kościoła legnickiego, w ramach Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej, odbywającego się w latach 2007-2012 pod hasłem: *Przypatrzmy się powołaniu naszemu*” (s. 9). Główny problem pracy nie został zbyt jasno wyeksponowany w dysertacji, ale Autor jest świadomy, że jego zadaniem jest udowodnienie tezy, że „tenże synod jest rzeczywistym narzędziem NE [nowej ewangelizacji mf] we wspólnocie wierzących Kościoła legnickiego” (s. 16).

Szczegółowe informacje znajdujemy za to o celu pracy. We *Wstępie* czytamy, że celem pracy jest „znalezienie odpowiedzi na trzy istotne pytania: Czy Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej stał się skutecznym narzędziem nowej ewangelizacji we współczesnej rzeczywistości? Czy przyczynił się do znalezienia nowych rozwiązań w trzech podstawowych obszarach działalności Kościoła, to jest w jego funkcji nauczycielskiej, uświęcającej i pasterskiej? Czy wpłynął na wzrost świadomości przeżywanej wiary wewnątrz wspólnoty diecezjalnej, poczynając od rodziny chrześcijańskiej i wspólnot parafialnych po diecezjalne zadania w ramach nowej ewangelizacji? (s. 9-10). Nieco zmodyfikowaną wersję tych celów mamy także w *Zakończeniu* (s. 210). Otwartą kwestią pozostaje, czy jest możliwa pełna realizacja tak postawionych celów, a zwłaszcza trzeciego, tym bardziej, że Autor nie przeprowadził badań empirycznych członków diecezji legnickiej? Czy raczej nie chodzi o ukazanie możliwości, dróg i sposobów wykorzystania wspomnianego synodu do celów

nowej ewangelizacji w diecezji, tym samym traktując jego postanowienia jako swego rodzaju model i program działania na tym polu?

Podjmując problem Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej jako narzędzia ewangelizacji Autor w pierwszym rozdziale wprowadza czytelnika w zagadnienie instytucji synodu diecezjalnego. Omawia historie synodów od czasów apostołskich i słynnego zebrania apostołów i prezbiterów w Jerozolimie, które bywa nazywane „soborem apostołskim” (Dz 15) poprzez zgromadzenia synodalne pierwszych wieków, które stały się praktyką Kościoła, służącą nie tylko rozstrzygnięciu ważnych kwestii doktrynalnych i dyscyplinarnych, ale także narzędziem postrzymywania jedności Kościoła. Z czasem wypracowano odpowiednie wytyczne dotyczące organizacji i przebiegu synodów, a także uczestników tych ważnych zgromadzeń. Niektóre z nich odegrały ważną rolę w historii Kościoła, szczególnie w kształtowaniu się doktryny chrześcijańskiej, dyscypliny kościelnej i działalności duszpasterskiej. Na podkreślenie zasługuje przywołanie także polskich doświadczeń synodalnych ze średniowiecza i w okresie potrydenckim. Wspomniany Sobór Trydencki podjął kwestie odbywania synodów diecezjalnych i partykularnych, wzmacniając ich rangę i znaczenie, zaś zwoływane po nim synody często skupiały się na realizacji postanowień Tridentinum. W rozwoju instytucji synodu diecezjalnego należy jeszcze odnotować traktat o synodzie diecezjalnym papieża Benedykta XIV oraz Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r. Zdaniem Autora recenzowanej dysertacji Sobór Watykański II otworzył nowe możliwości dla synodu diecezjalnego, zwłaszcza podkreślając jego duszpasterski charakter. Ożywiło to synody, które były chętnie zwoływane, także w Polsce, w której komunistyczna dyktatura ograniczała i utrudniała działalność duszpasterską Kościoła. Nowy model synodu diecezjalnego znalazł swoje zwieńczenie w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. oraz innych instrukcjach i dokumentach Stolicy Apostolskiej w okresie posoborowym. Ostatni paragraf pierwszego rozdziału dotyczy Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej i rozpoczyna się od prezentacji powstania i początków diecezji legnickiej. Następnie ukazano etapy przygotowywania wspomnianego synodu, szczegółowo omówiono jego przebieg, skład komisji, sekretariatu i zespołów, regulaminy, program sesji, a także rozmaite inicjatywy medialne propagujące synod. Na zakończenie wspomniano o uroczystym zakończeniu synodu 24.03.2012 r. oraz o dokumentach synodalnych opublikowanych w 2 tomach. Pewien niedosyt budzi jednak ich skromne omówienie. Całość pierwszego rozdziału jawi się jako syntetyczne opracowanie samej instytucji synodu diecezjalnego, zakończone prezentacją konkretnego synodu w diecezji legnickiej. Wydaje się, że lepiej byłoby zatytułować pierwszy paragraf: rozwój instytucji synodu diecezjalnego. Ponadto prezentując instytucje synodu

diecezjalnego warto byłoby – zgodnie z tematem rozprawy – bardziej wyeksponować wymiar ewangelizacyjny synodów.

Drugi rozdział, zatytułowany *Założenia Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej a odnowa funkcji nauczycielskiej*, jest w zamyśle Autora próbą ukazania pierwszej podstawowej funkcji Kościoła czyli funkcji nauczycielskiej, jako istotnego elementu procesu nowej ewangelizacji. Po krótkim wprowadzeniu dotyczącym wspomnianej funkcji znajdujemy w nim rozważania o rodzinie jako pierwszej szkole wiary. Kluczem przyjętym w omawianiu funkcji nauczycielskiej są bowiem trzy podstawowe wspólnoty: rodzina, parafia i diecezja. Analizie nauczania Kościoła powszechnego, zwłaszcza ostatnich papieży, a także dokumentów Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej, zwłaszcza instrukcji dotyczących przygotowaniu do chrztu dziecka, przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego przyświeca myśl Jana Pawła II, że obecnie rodzinie przypada pierwszoplanowa rola w dziedzinie nowej ewangelizacji (zob. s. 74). Wyznacza to rodzinie zadanie stawiania się Kościołem domowym, podejmującym obowiązki przekazania wiary młodemu pokoleniu i troska o jej rozwój. Zarówno rodzice, jak i dzieci mają na tym polu swoje obowiązki, wspierają się wzajemnie w konsekwentnym postępowaniu zgodny z wyborem wiary, poznawaniu Pisma świętego i podnoszeniu poziomu wiedzy religijnej, przygotowaniu i korzystaniu z sakramentów. Duży miejsca poświęcono przygotowaniu rodziców i chrześcijan do chrztu dziecka, a także tak ważnemu w życiu rodziny przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego. Drugi obszerny paragraf poświęcony został parafii jako ośrodkowi rozwoju wiary. Jest ona ukazana jako wciąż istotne, a nawet podstawowe środowisko wzrastania i komunikacji wiary, dlatego tak ważna jest aktywność katolików w budowanie wspólnoty parafialnej. Autor przytacza w tym kontekście ciekawe określenie, które znajdujemy w dokumentach omawianego synodu, nazywające związek gorliwych chrześcijan z parafią „cnotą parafialności” (s. 77). Czytelnik znajdzie w tym paragrafie rozważania, które dotyczą charakterystycznych dla parafii działań, koncentrujących się na realizacji funkcji nauczycielskiej, takich jak mocno wyeksponowana katecheza, homilie, działanie grup parafialnych, konieczność głoszenia Ewangelii nie tylko słowem, ale własnym życiem, przygotowanie do sakramentów, zwłaszcza wtajemniczenia chrześcijańskiego i sakramentu małżeństwa, odwiedziny duszpasterskie. Wspomniano także znaczenie mediów w realizacji funkcji nauczycielskiej w parafii, jednak te rozważania budzą pewien niedosyt. Należy odnotować ciekawą opinię Autora dotyczącą cynizmu, który przenika współczesną kulturę (s. 79-80), rodząc postawy lekceważenia przynależności do parafii i Kościoła, wykorzystywania wiary do doraźnych celów oraz kreowania się na jedyny i niemylny

autorytet także w dziedzinie religijnej. Szkoda, że wątek rozmaitych zagrożeń płynących ze współczesnej kultury nie został tutaj bardziej wyeksponowany. Ostatni paragraf drugiego rozdziału dotyczy diecezjalnych zadań ewangelizacyjnych. Obok rozważań charakterystycznych dla funkcji nauczycielskiej (biskup nauczycielem wiary, przepowiadanie, świadectwo życia, bogactwo charyzmatów w służbie ewangelizacji itd.) na uwagę zasługuje sześć zasad nauczania sformułowanych przez Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej (s. 101-102), które pomyślane są jako pewnego rodzaju wskazówki w realizacji proroczej misji Kościoła będącej ważnym narzędziem nowej ewangelizacji. Ponadto wskazania dotyczące posługi katechetów w diecezji legnickiej, statuty diecezjalnych rad oraz wytyczne dotyczące korzystania z mediów w duszpasterstwie, ukierunkowują i precyzują działania służące dziełu ewangelizacji na terenie diecezji legnickiej, dowodząc jednocześnie wieloaspektowemu potraktowaniu omawianej funkcji przez Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej.

Trzeci rozdział podejmuje problematykę funkcji uświęcającej w świetle dokumentów synodu diecezji legnickiej. Stosując wciąż klucz instytucji rodziny, parafii i diecezji, Autor w pierwszym paragrafie podejmuje tematykę modlitwy w rodzinie, traktując ją jako fundament rozwoju życia duchowego w środowisku rodzinnym. Czytelnik zostaje w tym paragrafie wprowadzony w najważniejsze kwestie, które można nazwać szeroko pojętą liturgią domową, z własnym rytmem charakterystycznej dla rodziny modlitwy, wprowadzeniem dzieci w życie modlitwne i obcowanie ze Słowem Bożym, przygotowaniem i przeżywaniem sakramentów, obchodzeniem okresów liturgicznych oraz świąt i uroczystości rodzinnych. Zastanawia niewykorzystanie w tym paragrafie i w ogóle w całej pracy ważnej pozycji, która w obszarze języka polskiego traktowana jest jako swoiste kompendium wiedzy na temat rodziny jako Kościoła domowego: *Rodzina jako Kościół domowy*. Red. A. Tomkiewicz, W. Wieczorek. Lublin: Wyd. KUL 2010. Kolejny paragraf dotyczy liturgii jako miejsca pogłębienia życia religijnego. Podkreśla on i omawia duszpasterstwo liturgiczne parafii, która człowiekowi wierzącemu oferuje wiele środków służących jego osobistemu uświęceniu i wzrostowi w wierze. To bogactwo jest nie zawsze uświadomione i wykorzystane przez wierzących, dlatego niezbędna jest katecheza liturgiczna, która pozwala wejść w głąbę misterium Chrystusa. Ważną rolę odgrywa w tej formacji dekanalny duszpasterz służby liturgicznej, a także proboszcz wpierany przez zespół liturgiczny. Obok głoszenia Słowa Bożego, sprawowania sakramentów, kultu Najświętszego Sakramentu (adoracja, procesje), liturgii godzin, równie ważne są tradycyjne nabożeństwa (godzinki, gorzkie żale, droga krzyżowa), modlitwa za zmarłych, błogosławieństwa i poświęcenia oraz inne zwyczaje wkomponowane w rytm roku liturgicznego. Jeśli chodzi o okresy liturgiczne, to Autor

omyłkowo zaliczył święto Świętej Rodziny do okresu zwykłego (s. 146). Ostatni paragraf odnosi się do uświęcającej misji Kościoła partykularnego, w której szczególna rola przypada biskupowi diecezjalnemu, wspieranemu przez prezbiterium oraz odpowiednie gremia diecezjalne. Szczególny akcent położono w tym rozdziale na szeroko pojętą formację liturgiczną prezbiterów i świeckich, zwłaszcza młodzieży. W tym kontekście przywołano przygotowany przez Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej wytyczne dla duszpasterstwa młodzieży, zrzeszeń religijnych oraz *Statut Diecezjalnego Instytutu Muzyki Kościelnej*.

Zgodnie z przyjętą koncepcją czwarty rozdział recenzowanej rozprawy doktorskiej dotyczy trzeciej podstawowej funkcji Kościoła – funkcji pasterskiej, zwanej także funkcją królewską. Jest ona w literaturze teologicznej rozmaicie interpretowana i opisywana, co sprawia, że wiele jej aspektów wymaga jeszcze dopracowania. Ks. mgr lic. Jarosław Górecki, podejmując próbę ukazania wspomnianej funkcji w kontekście ewangelizacji, podjął najpierw zagadnienie rodziny, potraktowanej jako przedłużenie chrześcijańskiej wizji małżeństwa. Znajdujemy w tym paragrafie rozważania o zamyśle Boga względem małżeństwa i rodziny, zawarte w Piśmie św., a także kwestie dotyczące sakramentu małżeństwa i problemów na jakiej jest ono dzisiaj narażone. Sporo miejsca poświęcone zostało przygotowaniu do życia w małżeństwie i rodzinie, różnym formom pomocy małżeństwu i rodzinie (poradnictwo), a także aktywności samych rodzin (grupy i wspólnoty). Drugi paragraf dotyczy parafii, która została przedstawiona w perspektywie szeroko pojętej przestrzeni doświadczenia miłości i służby, co wydaje się szczególnie istotne przy omawianiu funkcji pasterskiej, nazywanej niekiedy także diakonią. Jest to związane z ewangelicznym stylem przywództwa oraz wypełnianiem wszelkiego rodzaju zadań i obowiązków związanych z urzędem, co mieści się w zakresie funkcji pasterskiej. Realizacji tego typu działań muszą przyświecać słowa i przykład Jezusa, który „nie przyszedł, aby Mu służono, lecz aby służyć i oddać swoje życie na okup za wielu” (Mk, 10, 45). Ciekawe w tym kontekście są zasady – wskazane przez Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej – które winni przestrzegać w parafii proboszcz i inni prezbiterzy: zasada dobra wspólnego, jedności, pomocniczości, koordynacji (s. 179-180). Ks. Doktorant podkreśla także konieczność apostołskości wszystkich parafian, zwłaszcza katolików świeckich, którzy mogą znaleźć w parafii rozmaite możliwości zaangażowania – od działań charytatywnych, wolontariackich, poprzez udział w zrzeszeniach religijnych, aż do tak dziś istotnych i podkreślanych aktywności w parafialnych radach. Ten rodzaj zaangażowania sprzyja kształtowaniu więzi z parafią i Kościołem, zwłaszcza partykularnym, budzi świadomość współodpowiedzialności za budowanie parafii jako wspólnoty złączonej więzami miłości. Ostatni paragraf pt. *Diecezjalne zadania apostołskie*

przenosi czytelnika na poziom Kościoła partykularnego. Szeroko pojętemu apostołstwu diecezji legnickiej służą m. in. diecezjalne rady (kapłańska, duszpasterska, ekonomiczna, katechetyczna), wydziały kurii diecezjalnej (zwłaszcza duszpasterski, duszpasterstwa rodzin), Centrum Formacji Caritas Diecezji Legnickiej, Diecezjalna Szkoła Lektora i Akolity. Sprostaniu zaś współczesnym zadaniom duszpasterskim ułatwia odpowiednia formacja kandydatów do kapłaństwa (formacja podstawowa), w której szczególne miejsce przypada Wyższemu Seminarium Duchownemu Diecezji Legnickiej oraz formacja permanentna prezbiterów. W służbie szeroko pojętej formacji uczestniczy Diecezjalne Centrum Edukacyjne w Legnicy i Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu. Autor recenzowanej rozprawy zauważa, że skuteczność pastoralnej działalności diecezji wymaga dostosowania pracy apostołskiej do aktualnych potrzeb i warunków, zaś pełna realizacja funkcji pasterskiej diecezji możliwa jest w oparciu o zachowanie zasad, które przypomniał Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej (s. 196-197).

Podsumowując należy stwierdzić, że osiągnięciem merytorycznym Doktoranta, będącym równocześnie swoistym „novum” rozprawy, jest próba ukazania Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej w kluczu ewangelizacji, jako narzędzie szeroko pojętej ewangelizacji. Jest to kwestia kluczowa dla życia i działania Kościoła, o której dziś z takim naciskiem przypomina nam Magisterium Kościoła.

3. Ocena formalna dysertacji

Ogólna struktura pracy nie budzi większych zastrzeżeń. Pierwszy rozdział można potraktować jako rozdział wprowadzający czytelnika w zagadnienie synodów diecezjalnych. Jak już wspomniano rozdział ten zyskałby na wartości, gdyby rozważania o synodach bardziej połączyć z drugą istotną kwestią podejmowaną w rozprawie, a mianowicie z nową ewangelizacją. W obecnym kształcie mamy raczej opis kształtowanie się synodów diecezjalnych w historii Kościoła i omówienie przebiegu i organizacji Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej z nie dość wyraźnie wyeksponowanym aspektem jego funkcji ewangelizacyjnej. Wybór trzech podstawowych funkcji Kościoła jako klucza w konstrukcji następnych rozdziałów jest uzasadniony i często stosowany w odniesieniu do działań ewangelizacyjnych Kościoła. Ciekawym rozwiązaniem jest próba opisanie tych funkcji poprzez realizacje ich w rodzinie, parafii i diecezji. Nie jest to łatwe zadanie, bo wymaga zastosowania w tytułach poszczególnych paragrafów albo bardzo schematycznych określeń, albo znalezienia takiego aspektu realizacji tych funkcji, który dobrze charakteryzowałby

działanie rodziny, parafii i diecezji. Autor wybrał tę drugą opcję, nie zawsze przekonywująco nazywając poszczególne paragrafy w rozdziałach, czego przykładem jest podział czwartego rozdziału dotyczącego niełatwej i rozmaicie interpretowanej funkcji pasterskiej Kościoła. Zresztą tytuł pierwszego rozdziału także budzi wątpliwości, sprawiając wrażenie jakiejś konfrontacji między złożeniami Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej a odnową funkcji nauczycielskiej. Równie nie łatwe, ale konieczne jest bardzo precyzyjne oddzielenie elementów składających się na realizację poszczególnych funkcji, przy czym wydaje się, że nie da się uniknąć pewnych powtórzeń. W konstrukcji rozdziałów znajdziemy wprowadzenia do tematyki rozdziałów i krótkie podsumowania. Te ostatnie należałoby bardziej rozbudować i przepracować (zob. podsumowanie drugiego rozdziału s. 113; podsumowanie trzeciego rozdziału s. 155-156; podsumowanie czwartego rozdziału s. 207). Zyskałyby na tym nie tylko poszczególne rozdziały, ale również zakończenie pracy (s. 209-212), w którym można było obszerniej zebrać wnioski płynące z przeprowadzonych przez Autora badań.

Konstrukcja obszernego *Wstępu* jest poprawna i zawiera prawie wszystkie elementy niezbędne w tej części rozprawy doktorskiej. Pewne zastrzeżenia budzi jednak prezentacja metod wykorzystanych w rozprawie. Autor słusznie zauważa, że praca ma charakter studium pastoralnego, dlatego „metoda naukowa musi być zgodna z rozwiązaniami wypracowanymi przez teologię pastoralną” (s. 15). Wybiera zatem charakterystyczny dla wspomnianej dyscypliny paradygmat analizy teologii pastoralnej. W *Zakończeniu*, zaś dodaje że „brak wiodącej metody naukowej w pracy jest usprawiedliwiony przez obszerność i złożoność zagadnień, którymi zajmował się PSDL [Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej mf]” (s. 211), z czym trudno się zgodzić. Zawarty we *Wstępie* opis zastosowania 3 etapów tego paradygmatu nie jest satysfakcjonujący, a po analizie treści pracy, jej struktury i źródeł trzeba powiedzieć, że wspomniany paradygmat został tylko częściowo zastosowany. Oparty na sylogizmie praktycznym paradygmat analizy teologii pastoralnej, (schemat i pewna sekwencja postępowania badawczego), obok etapu kryteriologicznego, będącego przesłanką większą tego sylogizmu i zawierającego normy dla danego problemu (jak być powinno – model założony) musi zawierać także etap kairologiczny będący przesłanką mniejszą (jak jest – model realizowany), czyli opis i analizę aktualnej sytuacji Kościoła. To dopiero pozwala wyprowadzić wniosek sylogizmu – etap strategiczny (jak być powinno – model postulowany). Ponieważ Autor nie prowadził badań empirycznych i nie przeprowadził analizy wtórnej danych empirycznych, dlatego nie do końca możliwa jest realizacja drugiego etapu paradygmatu analizy teologii pastoralnej. W opinii recenzenta dane zawarte

„w sprawozdaniach parafialnych i dekanalnych zespołów badawczych oraz w innych dokumentach i materiałach roboczych” (s. 15) synodu, a także pewnego rodzaju obserwacja uczestnicząca Autora rozprawy nie do końca realizuje etap kairologiczny. Konsekwentnie także trzeci etap nie mógł zostać w pełni zrealizowany co zresztą widoczne jest w strukturze pracy, w której nie ma rozdziału zawierającego postulatory pastoralne. Jak już wspomniano omawiany paradygmat jest raczej schematem badawczym i na poszczególnych jego etapach stosuje się różne metody badawcze, dlatego trudno mówić o jednej, wiodącej metodzie, jednak warto wskazać te metody, które były wiodące i szczególnie wykorzystane w pracy. W tym kontekście trzeba też zauważyć, że zamiast podtytułu *Studium pastoralne*, lepiej byłoby użyć określenia *Studium teologiczno-pastoralne*.

Pracę charakteryzuje poprawność językowa i trudno jest znaleźć jakieś potknięcia i błędy, takim jest np. pisownia słowa Kościół – s. 15, s. 153. Czasem zdarzają się zadania niejasne i zawile, np. „Wstępne przedstawienie pojęć ‘synod’ i ‘nowa ewangelizacja’ jest niezbędne w rozumieniu podmiotowym dokonywanych sformułowań i ukazania dynamiki wartości tejże pracy” – s. 10; „Całość planu mniejszego studium zostanie zawarta w przekazie pracy naukowej” – s. 16; „Merytoryczną treść stanowi nadto uwaga o powołaniu rzeczników medialnych w diecezji” – s. 112. Pewnym mankamentem są jednozdaniowe akapity (np. s. 20, s. 37, s. 54, s. 187, s. 189, s. 211), zbyt długie cytaty, które można było sparafrazować (np. s. 61-62, s. 154) oraz wyliczanie elementów jakieś kwestii, np. s. 106, s. 107. Trochę razi fragmenty pisane w pierwszej osobie (we wprowadzeniach i podsumowaniach: s. 21, s. 69, s. 97, s. 131, s. 158, s. 1785 s. 194), gdzie Autor niespodziewanie przechodzi ze stylu bezosobowego do pisania w pierwszej osobie.

Przypisy w pracy wykonane zostały poprawnie, w systemie kropkowym, który jest konsekwentnie stosowany w całej dysertacji. Znajdziemy w nich także pewne dopowiedzenia i wyjaśnienia, których nie należy zamieszczać w tekście głównym. Wydaje się jednak, że nie w każdym przypadku uzasadnione jest rozpoczynanie przypisu od „por.”.

Bibliografia recenzowanej pracy (s. 213-236) została podzielona na literaturę źródłową, literaturę przedmiotową i literaturę pomocniczą. Źródła zostały podzielone na cztery zbiory: dokumenty Kościoła (Pismo św. i dokumenty Soboru Watykańskiego II), dokumenty papieskie, inne dokumenty kościelne, dokumenty Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej. Autor zdecydował się podzielić dokumenty papieskie na 3 grupy: Bulle, encykliki, adhortacje papieskie; Listy, orędzia, homilie papieskie; Przemówienia, katechezy, inne wypowiedzi papieskie. Wydaje się, że lepiej było uporządkować całość źródeł chronologicznie zamiast alfabetycznie. Taki układ ułatwia prześledzenie rozwoju

i kształtowania się podjętego zagadnienia. Na podkreślenie zasługuj obszerny zbiór dokumentów Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej. Trochę szkoda, że więcej szczegółowych informacji o tym zbiorze nie znalazło się we *Wstępie* pracy, przy okazji prezentowania źródeł. Pewne wątpliwości budzi umieszczenie w zbiorze dokumentów niektórych pozycji, np. M. Majewski, *Wprowadzenie*. „Biuletyn Synodalny” 2009 nr 4; B. Drożdż. *Od Redakcji*. „Biuletyn Synodalny” 2009 nr 6 s. 3. Także w *Literaturze przedmiotowej* znalazły się pozycje, które należą do źródeł, np. dokumenty II Polskiego Synodu Plenarnego (s. 227, 228); listy biskupów, dokumenty przygotowawcze Synodu Biskupów. Ponadto przy niektórych artykułach z dzieł zbiorowych lub czasopism brakuje stron, na których one się znajdują. Nie zawsze także przekonujące jest przypisanie niektórych pozycji do literatury przedmiotowej i pomocniczej.

4. Kwestie do dyskusji na publicznej obronie doktorskiej

Problematyka Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej jako narzędzia ewangelizacji podjęta w rozprawie skłania do dalszej dyskusji, proszę zatem o rozwinięcie dwóch kwestii:

1. Synody diecezjalne zwykle nakreślają plany i kierunki duszpasterskie dla Kościołów partykularnych, często dość ambitne i wymagające. Biorąc pod uwagę, że od zakończenia Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej (2007-2012) upłynęło już ponad dziesięć lat proszę wskazać trudności i przeszkody na jakie napotkano we wprowadzaniu rozwiązań wspomnianego synodu.
2. Jak Ksiądz ocenia zaangażowanie katolików świeckich w dzieło Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej i czy to doświadczenie zaowocował także aktywnym udziałem w trwającym Synodzie o synodalności, a zwłaszcza w jego pierwszym etapie – fazie słuchania w parafiach diecezji legnickiej?

5. Wniosek końcowy

Recenzowana rozprawa ks. mgr. lic. Jarosława Góreckiego pt. *Pierwszy Synod Diecezji Legnickiej narzędziem nowej ewangelizacji. Studium pastoralne* stanowi interesujący przyczynek naukowy w zakresie szeroko podjętej problematyki ewangelizacji i synodalności Kościoła. Jest to tematyka nie tylko ważna dla teologii pastoralnej, ale także bardzo aktualna i chętnie dziś podejmowana, choćby w kontekście trwającego obecnie Synodu o synodalności. Na szczególne podkreślenie zasługuje przybliżenie dzieła Pierwszego Synodu Diecezji

Legnickiej (2007-2012), ukazanego jako swego rodzaju program odnowy diecezji legnickiej, co dotąd nie zostało podjęte. Może to służyć rozmaitym inicjatywom duszpasterskim podejmowanym we wspomnianej diecezji oraz uchronić wspomniany synod od zapomnienia i odłożenia w przysłowiowe *ad acta*. Autor recenzowanej pracy wykazał się umiejętnością stawiania problemów badawczych, krytyczną analizę źródeł w celu rozwiązania podjętego problemu i zdolnością syntezy. Pomimo wskazanych powyżej uwag i wątpliwości uważam, że recenzowana rozprawa spełnia normy stawiane w odpowiednich przepisach państwowych i kościelnych dysertacjom doktorskim, dlatego wnioskuję do Senatu Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu o dopuszczenie ks. mgr. lic. Jarosława Góreckiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Lublin, 6 września 2023 r.

dr hab. Marek Fiałkowski OFMConv